

DÅK
2026

§15.1 – §15.3
Distrikstyrelsens förslag
Valmanifest
Positionspapper

Socialdemokraterna
Norrbotten

§15. Distriktsstyrelsens förslag

15.1 Valmanifest

Ett tryggt och jämlikt Norrbotten

5 Ett starkt samhälle utgår från grundprincipen om alla människors lika värde. Oavsett din bakgrund, var du bor eller i vilket skede i livet du befinner dig ska samhället finnas där för dig. Det är genom solidarisk omfördelning vi kan skapa jämlika förutsättningar för alla människor att vara fria att blomstra och leva sina bästa liv.

10 Vi vet att vi i Norrbotten har mer extrema förutsättningar att lyckas med detta. Vi bor glest i Sveriges till ytan största län och vi har en, i förhållande till riket, äldre befolkning. Detta ställer krav på oss att i både kommunerna, regionen och på riksplan driva en politik där vi säkrar att samhällets resurser kommer alla till dels och används på bästa möjliga sätt.

15 Norrbottningars arbete har byggt detta land och skapat Sveriges välstånd. Det behöver märkas i rikspolitiken, där de senaste fyra åren av högerregering inneburit raka motsatsen – med en passiv politik som främst inneburit ökade klyftor mellan människor och skattesänkningar för de som redan har det bäst ställt.

Vi socialdemokrater i Norrbotten har en rad idéer på hur samhällets gemensamma resurser kan användas för att möta framtidens utmaningar i stället för att läggas på skattesänkningar för de rika. I ett starkt samhälle, och ett starkt Norrbotten, fördelas medel efter behov och skapar trygghet och frihet för alla.

20 Velfärd, trygghet och säkerhet

Vi socialdemokrater tror på en velfärd som är tillgänglig för människor, fullt finansierad och rättvist fördelad. Idag ser vi att högerregeringens privatiseringar, skattesänkningar och marknadsexperiment har tillåtit försvaga den svenska velfärden och många av samhällets skyddsnet.

25 I stora delar av landet tar nu den grövsta kriminaliteten sig nya uttryck – här behöver vi bemöta den innan den breder ut sig, framför allt med tidiga insatser för unga men också med åtgärder när kriminaliteten är ett faktum.

30 När ojämlikheten ökar växer också otryggheten. Skillnader i skolresultat, psykiskt mående och tillgång till sysselsättning är förödande för individen och en förlust för samhället. En politik som lägger krutet på förebyggande insatser är avgörande för att minska risken för att dessa problem inte i senare skede ska leda till social utsatthet eller kriminalitet. Därför börjar kampen mot brottslighet och utsatthet inte i rättssalen. Den börjar i förskolan, i klassrummet och i en fungerande elevhälsa. Det förebyggande arbetet och skyddet för barn och unga vill vi stärka och utveckla i nära samarbete mellan länets kommuner och regionen.

- 35 Missbruk och beroendeproblematik är en annan riskfaktor för både våldsbrott och social utsatthet. Förebyggande arbete, tillgänglig beroendevård och partnerskap med civilsamhället räddar liv och är dessutom mer effektivt än sena och kostsamma insatser.

- Arbetet **gällande mäns våld mot kvinnor och mot** våld i nära relationer behöver ges långsiktiga förutsättningar. Kvinno- och tjejjourerna är oerhört viktiga som komplement till
40 det offentliga. tillsammans utgör dessa samhällets skyddsnät och behöver finnas tillgängliga för fler i Norrbotten.

- Människor ska veta att hjälp finns att få inom rimlig tid, även i län med långa avstånd. Polisen behöver få förutsättningar att ha kortare inställetider till fler samhällen i Norrbotten. Med stora samhällsförändringar ökar risken för arbetslivskriminalitet, som
45 människoutnyttjande och osund konkurrens. Det krävs myndighetssamverkan och ett omfattande arbete för att stävja den.

- Krig och konflikter pågår i vår omvärld och säkerhetsläget i Europa är allvarigare än på länge. Norrbottens geografiska läge och som en del av Arktis gör att vårt län har en särskild strategisk betydelse. Det ställer krav på beredskap, samarbete och ansvarstagande.
50 Totalförsvaret behöver stärkas och samarbetet med Finland och övriga Norden fördjupas, bland annat genom ett nytt regemente i Kiruna.

- Livsmedelsproduktionen är strategiskt viktig – för arbetstillfällen, för landsbygdens utveckling och för vårt civila försvar. Vi behöver därför ta steg mot ökad självförsörjning. Initiativ som stärker lokal livsmedelsproduktion ska uppmuntras. Lantbruk, jakt, fiske och
55 självhushållning är viktiga delar av länets försörjningsförmåga.

Socialdemokraterna i Norrbotten ska under perioden 2026–2030 verka för att

- Vinstjakten i välfärden stoppas
- Att kvinno- och tjejjourer stärks och blir mer tillgängliga i hela länet
- Polisens inställetider i länet blir kortare
- 60 • Att staten tar större ansvar för finansieringen av välfärden i hela landet
- Att Sveriges försvarsförmåga stärks genom utvecklad verksamhet i Norrbotten.
- Arbetslivskriminaliteten bekämpas.
- Självförsörjningsgraden gällande livsmedelsproduktion i länet ökar

En god vård och ännu bättre hälsa

- 65 Vi ska kunna lita på vården i Norrbotten. Den ska vara tillgänglig och av hög kvalitet. De ~~förebyggande~~ **hälsofrämjande** insatserna ska stärkas likväl som vården i alla skeden av livet. Det är vår socialdemokratiska målbild att Norrbotten ska vara ett län där det är enkelt att hålla sig frisk, samtidigt som det är tryggt ifall du blir sjuk. Vården och omsorgen för de äldre och allra sköraste medborgarna ska förbättras. Samtidigt som nedskärningar i äldreomsorgen
70 måste stoppas och minutstyrning slopas genom bland annat ökade statliga satsningar på äldreområdet.

75 För att kunna garantera en trygg och jämlik vård är personalen avgörande. Vi har, sedan vi tog över styret i Region Norrbotten för fyra år sedan, arbetat hårt för att bryta personalbristen och få bort det helt ohållbara beroendet av **hyrbolag stafettpersonal** som regionen befunnit sig i. Vi vill fortsätta stärka arbetsmiljön och vårdpersonalens arbetsvillkor, genom satsningar på medarbetarna och i nära samarbete och dialog med fackförbunden.

80 Trots att Norrbotten är stort och glest befolkat, är det viktigt för oss socialdemokrater att den vård vi människor behöver ofta också ska finnas nära. De gånger vi behöver resa lite längre, till exempelvis specialiserad vård, ska besök vara enkla att boka och i större utsträckning kunna samordnas så att antalet resor kan bli så få som möjligt. Vi vill också göra det enklare att ta del av vård med hjälp av digitala lösningar där det är möjligt gå utan att kvaliteten försämras.

85 Allt fler unga i Sverige mår dåligt och den psykiska ohälsan ökar i samhället. Det är en utveckling som kräver att samhället kraftsamlar. Vi behöver stärka hälsocentralernas roll som första linjens stöd och förmåga att tidigare fånga upp människor som är i behov av insatser. Vi vill korta väntetiderna till Barn- och ungdomspsykiatri och erbjuda en mer individanpassad vård. Samverkan mellan vården och elevhälsan behöver ytterligare stärkas så att fler kan fångas upp i tid.

90 Hur våra tänder mår är tätt förknippat med resten av kroppen, och risken för följsjukdomar ökar vid dålig tandhälsa. Trots det har tandvård blivit en klassfråga. I nuläget har Folk tandvården tömts på många skickliga tandläkare, **tandhygienister och tandsköterskor och annan tandvårdspersonal**, inte sällan för att de privata klinikerna kan ta ut högre priser, vilket leder till att de också kan erbjuda högre löner än Folk tandvården. Vi behöver komma till rätta med situationen genom bemannad folktandvård i varje kommun, prisreglering och ett större gemensamt ansvarstagande från alla utförare.

100 De vårdinsatser som är mest effektiva är de som ges tidigt. Det hälsofrämjande arbetet som leder till att fler människor kan undvika att bli sjuka är viktigt, det ökar livskvalitet och minskar trycket på hälsocentraler och sjukhus. Ett långsiktigt och brett folkhälsoarbete är avgörande. För oss socialdemokrater är det viktigt att varje kommun även framöver har minst en regiondriven hälsocentral och att länets fem sjukhus fortsätter att utvecklas och specialiseras för att tillsammans bilda en stark hälso- och sjukvård för norrbottningarna.

Socialdemokraterna i Norrbotten ska under perioden 2026–2030 verka för att

- Hälsocentralerna får utökade resurser
- 105 • Samordningen av vårdbesök blir bättre och vården mer tillgänglig
- Vårdpersonalens arbetsvillkor förbättras kontinuerligt
- Det ska bli enklare att komma i kontakt med vården
- Intensifiera arbetet med att stärka barn och ungas psykiska hälsa
- Prissättningen inom tandvården regleras
- 110 • Folk tandvårdens bemanning ökar i länets kommuner
- Regionens nya sjukhus i Kiruna och **en ny folktandvård** färdigställs
- **Den högspecialiserade vården vid vårt Universitetssjukhus i Umeå värnas**

- **Aktivt främja hälsosamma levnadsvanor och erbjuda livsstilsmottagningar inom primärvården**

115 **En välmående befolkning och befolkning och en stark regional utveckling**

Norrbottens utveckling är Sveriges utveckling. Internationellt möts Norrbotten av tilltro och investeringsvilja – både i våra industrier och i våra samhällen. Sverige går däremot i motsatt riktning då regeringen drar ned på pengar till infrastruktur, kultur och struntar i att stödja de kommuner som tar stort ansvar för nya industrietableringar.

120

Vi vill att hela länet mår bra och att människor har verkliga möjligheter att leva, verka och utvecklas där de vill. Det kräver att stad och landsbygd utvecklas tillsammans. Det innebär både att samarbetet kommuner och region emellan behöver stärkas, och att den statliga regionalpolitiken måste ge oss bättre förutsättningar att, både kulturellt och fysiskt, binda ihop vårt län.

125

Norrbottens natur är en unik tillgång som vi bättre behöver ta till vara. Närheten till skog, fjäll, älvar och kust bidrar till hälsa, återhämtning och livskvalitet och bör ses som en del av det breda folkhälsoarbetet. Därför behöver tillgängligheten till naturen öka genom satsningar på leder, grönområden, friluftsliv och naturområden nära människors vardag i hela länet. Att göra naturen mer tillgänglig för fler stärker både välbefinnandet och Norrbottens attraktionskraft.

130

Ett starkt och fritt kulturliv är avgörande för en demokratisk, välmående befolkning. Tidöregeringens slakt av det statliga ansvaret och finansieringen av såväl kultur som folkbildning har slagit hårt mot Norrbotten även om vi regionalt förstärkt våra satsningar. Staten behöver tillföra resurser till att stärka kulturlivet och folkbildningen och satsa på en än bättre infrastruktur för kulturens utveckling. Vårt mål är att alla norrbottningar ska ha tillgång till ett brett utbud av kulturupplevelser. Kulturutövande och skapande ska uppmuntras hela livet, från de allra yngsta åldrarna och hela vägen in i vuxenlivet, på universitetsnivå och i arbetslivet.

135

140

Trots stark tillväxt har befolkningsutvecklingen i länet varit långsam. För att frigöra Norrbottens fulla potential måste fler välja att flytta hit och vi som redan bor här ska se vinsten av att stanna kvar. I andra delar av landet är arbetslösheten skyhögt medan Norrbotten i det närmaste nått målet om full sysselsättning och snarare dras med en stor arbetskraftsbrist. Som en del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken behöver det införas incitament som underlättar och i viss mån kräver mobilitet av den tillgängliga arbetskraften.

145

Samtidigt behöver norrbottningar, både befintliga och tillkommande, ett rikligt utbud av utbildningsmöjligheter. Det ska vara möjligt att plugga för att ställa om från ett jobb till ett annat eller för att utvecklas som människa oavsett var du bor. Därför krävs investeringar i Komvux, folkbildning, yrkeshögskolan och akademien som ger fler utbildningsplatser i länet. Det är också nödvändigt med mer välutbyggda lärocentrum i alla Norrbottens kommuner.

150

155 Ett levande län förutsätter fungerande infrastruktur. I dag är vägunderhållet eftersatt, särskilt på hårt belastade sträckor. Det krävs en systematisk upprustning av vägnätet och ökade resurser till löpande underhåll för att säkra trafiksäkerhet och framkomlighet året runt. Den pågående nedmonteringen av nattågen till och från Norrbotten behöver stoppas och kollektivtrafiken utvecklas, som med evenemangstrafik och fler möjligheter för unga att resa gratis. De regionala flygplatserna behövs i ett län med långa avstånd och den upphandlade trafiken till dessa behöver säkras.

160 Norrbottenbanan måste byggas skyndsamt och inlandsbanan **samt Haparandabanan** utvecklas. Malmabanen, som är en livsnerv för svensk industri och besöksnäring **samt strategiskt viktig för hela EU**, behöver dubbelspår hela sträckan mellan Narvik och Luleå för att möta dagens ökade behov. Hamnarna i länet behöver utvecklas för att möta ökade godsflöden, och tillgången till moderna isbrytare är en förutsättning för att hålla farleder öppna året runt.

165 Norrbotten ska ha en stabil och långsiktig tillgång på konkurrenskraftig el för att möjliggöra industrins omställning och stärka människors förutsättningar att bo och verka i Norrbotten.

För att hela Norrbotten ska kunna utvecklas krävs en stabil närvaro av offentlig och kommersiell service. Tillgång till post, apotek, bilprovning och veterinärkliniker behöver fungera oavsett var i länet du bor och för detta måste staten ta sitt ansvar.

170 **Fackens och arbetsgivarnas inspel vad gäller behov och villkor på arbetsmarknaden ska vi värdera och vara lyhörda inför, för att värna den svenska modellen. Detta för att bygga ett gott arbetsliv, hävda Sveriges roll i framtidens exportindustrin och för att säkra finansiering av välfärden.**

175 När stora industriinvesteringar sker i kommuner kan inte hela risken bäras lokalt. Därför arbetar vi för att ett Kommunkliv ska införas – en naturlig följd efter reformer som Klimatklivet och Industriklivet. Staten behöver utveckla former för riskdelning och kunna stötta kommuner med resurser när expansionen kräver bostäder, samhällsservice och infrastruktur. **Medborgare, näringsliv och kommuner ska heller inte behöva drabbas av kraftiga hyreskostnader vid stora samhällsomvandlingar och ett "Lex Malmfälten"**
180 **bör utvecklas.**

Socialdemokraterna i Norrbotten ska under perioden 2026–2030 verka för att

- Den statliga närvaron i länet blir starkare och synligare
- Kollektivtrafiken utvecklas och statens finansiering för ökad likvärdighet stärks
- Staten tar sitt ansvar för upprustning och utveckling av de olika vägarna till och inom
185 vårt län
- Alla norrbottningar ska ha tillgång att uppleva och utöva kultur
- Kommunklivet införs för kommuner i omställning
- En kompensationsmodell för utvinning av naturresurser ska utredas och införas. En större del av värdena måste falla tillbaka till norrbottningarna.
- 190 • Statliga lånegarantier för bostadsbyggande i etablerings- och expansionskommuner införs.

- Ett förnyat statligt investeringsstöd för byggande av hyresrätter, till exempel riktat till orter med stora industrietableringar.
- stimulanser införs som underlättar att människor kan flytta till arbeten i norra Sverige.
- 195 • Norrbottningar har rikligt med utbildningsmöjligheter genom hela livet
- Såväl medborgare som näringsliv ska ha stabila och låga elpriser
- **Ge urfolket och de nationella minoriteterna** möjlighet att stärka sin kultur och identitet
- **Tågtrafiken i länet** utvecklas för såväl gods som människor
- 200 • **Tillgängligheten till natur och friluftsliv i hela länet ska öka**

15.2 Positionspapper: Karriär och framtid i Norrbotten

5 Sverige befinner sig i en utdragen lågkonjunktur. Konsekvenserna för arbetsmarknaden har inte låtit vänta på sig – arbetslösheten närmar sig 10 %. Men det finns stora skillnader över landet. I ett antal sydsvenska kommuner ligger arbetslösheten på uppåt 13 % samtidigt som Norrbotten har landets lägsta arbetslöshet på under 4 %. I Gällivare och Kiruna är arbetslösheten till och med under 2 %. Vår region har alltså närmast uppnått målet om full sysselsättning och lider snarare av en akut arbetskraftsbrist än av arbetslöshet.

10 För oss socialdemokrater handlar detta inte om statistik, utan om verkliga människors liv, trygghet och framtidstro. Situationen i Norrbotten är inte ett lokalt problem. Vårt läns utveckling angår hela landet. Vi är en nyckelregion för Sveriges ekonomi tack vare vår industri, omställningsförmåga och gröna energi som ger stora exportvärden. För att till fullo använda den kraft som vår region besitter krävs det fler människor här – människor med kompetens, vilja och möjlighet att bo och verka i regionen. I söder finns en
15 arbetskraftsreserv som vill och kan arbeta. I norr finns jobben. Men människor flyttar inte bara för jobb. De flyttar för att bygga sina liv. Därför krävs politiska förslag som möjliggör den omflyttning som hela vårt land så väl behöver. Vi behöver en solidarisk nationell strategi för detta.

20 Vi vill se ett jobbspår till Norrbotten så att den som är arbetslös i andra regioner kan få riktat stöd att få jobb och etablera sig i vår region. Arbetsförmedlingen, i samverkan med arbetsmarknadens parter, bör få i uppdrag att identifiera branscher och kompetenser där det råder bristsituation och individer som kan erbjudas utbildningsvägar, flyttstöd, kvarboendebonus och bostadsgaranti.

25 Vi vill se fler bostäder i Norrbotten. Staten behöver stödja en bostadsmarknad som i stora stycken inte fungerar för norrbottniska förhållanden. Därför krävs statliga insatser som investeringsstöd för flerbostadshus, upprustningsstöd i landsbygden och statliga topplån till den som bygger hus där marknadsvärdena är sviktande. Målet bör vara att minst 10 000 bostäder tillkommit i Norrbotten med stöd av staten fram till 2030.

30 Vi vill att arbetskraft som pendlar in till länet ska bli permanentboende. Därför bör den som har ett jobb i länet men veckopendlar in, så kallat ”fly in-fly out”, få incitament att skaffa sig ett boende i länet. En bostadsförmedling som kan understödja att delar av beståndet som nu används som entreprenörsbostäder kan konverteras till permanentbostäder bör inrättas. Likaså bör ett etableringsstöd och en kvarboendebonus som faller ut efter fem år som permanentboende i länet, införas för dem som slutar pendla och istället flyttar till
35 Norrbotten.

Samtidigt måste Norrbotten byggas vidare, såväl bostäder som tjänstesektor och kulturutbudet behöver expandera. För ingen familj flyttar till en plats utan bostad. Inget par bosätter sig på en plats där bara den ena får jobb. Ingen ung yrkesutbildad person stannar

- 40 om kulturen och fritiden saknar energi. Och varken industri eller välfärdens verksamheter får den arbetskraft de behöver om samhället runtom inte fungerar.

Vi har fyra konkreta förslag för att få fler att vilja leva och bo i Norrbotten:

Jobbspår till Norrbotten – en nationell omflyttningsstrategi

- Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter får ansvar för ett program som ger arbetslösa i andra regioner ett jobbspår till Norrbotten. Programmet omfattar utbildningskontrakt, flyttstöd, kvarboendebonus som faller ut efter fem år som bosatt i länet och bostadsgaranti.
- 45

Don't fly out

- En bostadsförmedling inriktad på att konvertera entreprenörsbostäder till permanentbostäder etableras. Ett ekonomiskt flyttstöd och en kvarboendebonus inrättas även för detta ändamål.
- 50

Tiotusen bostäder

Investeringsstöd för att bygga flerbostadshus, statliga topplån till dem som bygger egna hem och upprustningsstöd för befintliga bostäder i lands- och glesbygd ska ha möjliggjort 10 000 nya bostäder i länet innan 2030.

- 55 **Flyttplikt kopplad till arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet**

Den som är arbetslös och uppbär ersättning från trygghetssystemen och erbjuds relevant arbete i Norrbotten ska förväntas acceptera en flytt eller få sin ersättning minskad eller indragen.

15.3 Positionspapper: I vårt Norrbotten ska hälso- och sjukvården vara rättvist fördelad och tillgänglig för alla

- 5 I vårt Norrbotten ska hälso- och sjukvården vara rättvist fördelad och tillgänglig för alla. De med de största behoven ska få tillgång till vården först och det ska givetvis vara behoven och inte storleken på din plånbok som ska avgöra hur du prioriteras av vården.

Den mest centrala delen av vården och den delen som står för sammanhållning och kontinuitet är hälsocentralerna. Den vård du behöver ofta ska finnas nära och det ska finnas minst en regiondriven hälsocentral i varje kommun i hela Norrbotten.

- 10 Hälsocentralerna ska vara navet i hälso- och sjukvården. Den behöver vara dimensionerad för att klara sitt uppdrag att vara första linjens hälso- och sjukvård och vara lätt att komma i kontakt med. När du söker vård ska du bli bemött av personal som har tid för dig och inte känner sig stressade.

- 15 Under mandatperioden vill vi socialdemokrater fortsätta att satsa på den nära vården och säkerställa att hälsocentralerna får förutsättningar att klara sitt breda uppdrag att ta hand om norrbottningarnas hälsa.

Vi vill fortsätta att bygga ut hälsocentralerna och självklart ska du kunna namnet på din läkare på samma sätt som du kan namnet på din frisör. Det gäller särskilt för dig som har regelbunden kontakt med vården.

- 20 En av vår tids största samhällsutmaningar är den ökade psykiska ohälsan, inte minst hos barn och unga. Hälsocentralerna är den första linjens försvar mot detta och det är där alla med lindriga till måttliga besvär ska bemötas och få hjälp. Här behöver hela samhället kraftsamla för att möta upp och för att ingen ska behöva vara ensam med sin psykiska ohälsa.

Därför föreslår Socialdemokraterna i Norrbotten

- 25
- Att öka andelen av vårdens totala resurser som går till hälsocentralerna från en femtedel till en fjärdedel.
 - Att det ska vara självklart att komma i kontakt med vården samma dag du söker den oavsett om det är digitalt eller via telefon
 - Att norrbottningarna ska ha en fast läkarkontakt, inledningsvis de med de största behoven för att sedan omfatta alla
- 30
- Att de digitala ingångarna till vården förstärks för att möta norrbottningarnas förväntan på att kunna möta vården digitalt där det är möjligt.
 - Att arbetet att stärka barn och ungas psykiska hälsa intensifieras och köerna kortas.